

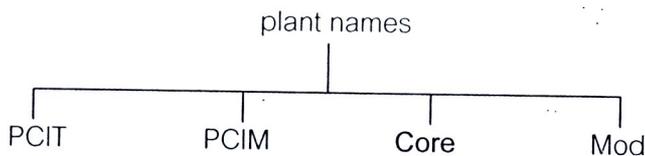
บทที่ 2

ลักษณะไวยากรณ์คำเรียกชื่อพืชในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไท ในเขตภาคเหนือ

ในบทนี้เป็นการนำเสนอผลการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับลักษณะไวยากรณ์ของคำเรียกชื่อพืช
กลุ่มชาติพันธุ์ไทในเขตภาคเหนือ ซึ่งมีเนื้อหาเกี่ยวกับลักษณะโครงสร้างภาษา ส่วนประกอบ
ตำแหน่งและหน้าที่ของส่วนประกอบในคำเรียกชื่อพืชในภาพรวมรายละเอียดดังนี้

1. โครงสร้างภาษาของคำเรียกชื่อพืช

คำเรียกชื่อพืชพื้นเมือง (folk plant names) ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือนั้น มีความ
เป็นระบบเช่นเดียวกับชื่อทางวิทยาศาสตร์ แต่มีความแตกต่างออกไปทั้งในเรื่องของโครงสร้าง
ไวยากรณ์และโครงสร้างความหมาย สำหรับโครงสร้างทางภาษานั้นมีความซับซ้อนกว่าชื่อทาง
วิทยาศาสตร์ตลอดจนชื่ออื่นๆ เช่น ชื่อบุคคล ชื่อสถานที่ ชื่อสิ่งของ ฯลฯ นั่นคือคำเรียกชื่อพืชที่มี
โครงสร้างสมบูรณ์จะประกอบด้วยส่วนประกอบถึง 4 ส่วน ได้แก่ แก่นชื่อ (core) คำบ่งกลุ่มพืช
(plant class terms, PCIT) หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช (plant class markers, PCIM) และคำขยายพืช
(modifiers, MOD) ส่วนประกอบต่างๆ ดังกล่าวเรียงประกอบกันดังแสดงได้ในแผนภูมิต่อไปนี้

ทั้งนี้คำเรียกชื่อพืชอาจปรากฏได้หลายรูปแบบแตกต่างกันที่ประเภทและจำนวนของ
ส่วนประกอบ โดยทุกรูปแบบต้องมีแก่นชื่อเสมอ ดังนี้

- Core เช่น เว่า(งิ้ว) ลิลัว(พลับพลึง) รุม(มะรุม) ฯลฯ
- Core-mod เช่น หอมนวล(ลำดวน) มันต่าง(มันสำปะหลัง) พริกเขียว(พริกสด) ฯลฯ
- PCIT-Core เช่น ดอกรัก หมักแก้ง(สับปะรด) ฯลฯ
- PCIM-Core เช่น หมะหนัด(สับปะรด) อีฮุม(มะรุม) ฯลฯ
- Core-MOD เช่น มันต่าง(มันสำปะหลัง) หอมตอน(สระแหม่น) ฯลฯ
- PCIT-PCIM-Core เช่น หน่ออีป้อ(กะทือ) ผักอีเหม็น(กุยช่าย) ฯลฯ
- PCIT-Core-MOD เช่น ผักกุ่มบก(ผักกุ่ม) ใบพูนอก(ข้าพลุ) ฯลฯ
- PCIM-Core-Mod เช่น บักถั่วบู(ถั่วพู) หมะถั่วเขียว(ถั่วเขียว) ฯลฯ
- PCIT-PCIM-Core-MOD เช่น เคื่อหมักถั่วพู (ถั่วพู) ฯลฯ

2. ส่วนประกอบคำเรียกชื่อพืช

ส่วนประกอบของคำเรียกชื่อพืชทั้ง 4 ส่วนดังที่ได้กล่าวไปแล้วมีรายละเอียดดังนี้

2.1. แก่นชื่อพืช

แก่นชื่อพืชคือคำศัพท์ (lexical items) ที่โดยทั่วไปแล้วสามารถแสดงความแตกต่างของชนิดพืชได้ มักเป็นคำที่ภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทใช้ร่วมกัน แม้ว่าอาจมีรูปแปรและ/หรือมีส่วนประกอบอื่นประกอบแตกต่างกันไปก็ตาม ยกตัวอย่างเช่น

ไทยมาตรฐาน	ไท 1	ไท 2	ไท 3	ไท 4	ไท 5
กระบับ	หมะจับ	บะจับ	หมักกระบับ	หมักจับ	บักกระบับ
กระทือ	หั่วกะทือ	หั่วทือ	หน่อกะทือ	อือทือ	อืทือ
ขึ้นฉ่าย	ผักขึ้นช่าย	ผักช่าย	ใบขึ้นช่าย	ใบขึ้นช่าย	ต้นขึ้นช่าย

อย่างไรก็ตามมีพืชจำนวนไม่น้อยที่แก่นชื่อพืชยังไม่สามารถแยกแยะให้เห็นความแตกต่างได้ หรือพืชนั้นๆ มีชนิดย่อยๆ ลงไปอีกเป็นจำนวนแตกต่างกันไป จึงต้องมีคำขยายพืชระบุชนิดย่อยของพืชนั้นๆ เช่น

มะเขือ	มีชนิดย่อยเป็น	มะเขือแจ๊ะ(มะเขือขึ้น)	มะเขือแคว้ง(มะเขือพวง)	มะเขือห้าม้า (มะเขือยาว)	มะเขือมาน(มะเขือเทศ)	มะเขือกรอบ(มะเขือ เปราะ)	มะเขือลาย(มะเขือเสวย)
ถั่ว	มีชนิดย่อยเป็น	ถั่วฝักยาว	ถั่วพู	ถั่วลันเตา	ถั่วเขียว	ถั่วเหลือง	ถั่วแปบ
พริก	มีชนิดย่อยเป็น	พริกแดง(พริกขี้หนู)	พริกพั่ว(พริกขี้ฟ้า)	พริกป้อม(พริกไทย)			
บัว	มีชนิดย่อยเป็น	บัวบก	บัวสาย	บัวหลวง			

แก่นชื่อพืชส่วนใหญ่พบเป็นคำนาม มีโครงสร้างภาษาแบ่งได้เป็น 4 ประเภท ได้แก่

- 1) คำมูลฐาน (simple words) อาจเป็นคำพยางค์เดียวหรือคำหลายพยางค์ก็ได้
 - คำพยางค์เดียว เช่น เพา(กะเพรา) เง้า(เงี้ยว) ช้อน(พุดช้อน) หมาก ฯลฯ
 - คำหลายพยางค์ เช่น กะช่าย(กระชาย) ดังงา(กระดังงา) ฯลฯ

มีแก่นชื่อพืชจำนวนหนึ่งเป็นคำกริยา เช่น ช้อน(พุดช้อน) ฯลฯ

- 2) คำประสม (compounds) เช่น แม่หม้าย(ผกากรอง) คะนองม้า(สันตะวา) เขียวหวาน (ส้มเขียวหวาน) ฯลฯ

- 3) คำนามสังเคราะห์ (nominalized nouns) ซึ่งมาจากนามวลีหรือประโยค
- นามวลี เช่น สามเดือน(บานไม่รู้โรย) ขาเขียด(ผักขาเขียด) ฯลฯ
 - กริยาวลี เช่น ต่อยฉุบ(ไมยราบ) พองแวบ(ไมยราบ) กระเทียมยวบ(ไมยราบ)
 - ประโยค เช่น ฝ้ายลายห่อทอง(กระทกรก) สามปีบ่เหี่ยว(บานไม่รู้โรย) ดาวล้อมเดือน(ผกากรอง) หมาเหี่ยว(ตำแย) ฯลฯ
- 4) คำซ้ำ (reduplicated words) ซึ่งมีทั้งคำซ้ำเสียงและคำซ้ำความหมาย
- คำซ้ำเสียง เช่น โถบแถบ(สันตะวา) ก้อมก้อม(แมงลัก) ฮองแอง(โสน) ฯลฯ
 - คำซ้ำความหมาย เช่น จอกแหน(จอก) ชิงกระชาย(กระชาย) หีหมอย(กระทกรก) ฯลฯ

2.2. คำบ่งกลุ่มพืช

คำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำอิสระปรากฏได้โดยลำพัง ใช้แสดงระดับที่เหนือสุดในระบบการแบ่งกลุ่มแบบพื้นบ้าน (folk taxonomy) หากปรากฏจะปรากฏในตำแหน่งแรกของคำเรียกชื่อพืช คำบ่งกลุ่มพืชพบ 3 กลุ่มได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป (generic class terms, GnCIT) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช (plant part class terms, PpCIT) และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช (functional class terms, FCIT) สามารถปรากฏพร้อมกันได้ทั้งสามกลุ่ม ซึ่งหากปรากฏมากกว่าหนึ่งกลุ่มมักจะเรียงกันตามลำดับ เช่น

ต้นเป็ย(ตะแบก)	GnCIT-Core
เคื่อผักบั้ง(ผักปลัง)	PpCIT-FCIT-Core
ต้นดอกไม้ไหว(ดาวกระจาย)	GnCIT-PpCIT-FCIT-Core

- 1) คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นพืชชนิดหนึ่งไม่ใช่สิ่งมีชีวิตอื่นๆ ซึ่งรวมคนและสัตว์ คำบ่งกลุ่มประเภทนี้ที่พบได้แก่
- ต้น เช่น ต้นตาล ต้นแบก(ตะแบก) ต้นเจ้าชู้(หญ้าเจ้าชู้) ฯลฯ
 - เต็น เป็นรูปแปรเสียงของ ต้น เช่น เต็นแอ่ว(อ้อย) เต็นนุ่น(นุ่น) เต็นแหน(จอก) ฯลฯ
 - กก เช่น กกโพ ฯลฯ
 - แก้ว เช่น แก้วเคียน(ตะเคียน) แก้วเป็ย (ตะแบก) แก้วโพ ฯลฯ
 - เผื่อ/ ผือ เช่น เผื่อปุ(ต้นพลู)

- 2) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช ใช้บ่งส่วนประกอบพืชที่เด่นที่สุดหรือส่วนประกอบพืชที่นำมาใช้ประโยชน์ได้ คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืชที่พบมีดังนี้
- ดอก/วอก ใช้กับพืชใช้ดอก/ไม้ดอก เช่น ดอกกรัก ดอกแค ดอกเข็ม ดอกแก้ว วอกแก้ว(ดอกแก้ว) วอกเข็ม(ดอกเข็ม) วอกเฟื่องฟ้า(ดอกเฟื่องฟ้า) ฯลฯ
 - ใบ ใช้กับพืชใช้ใบ/ไม้ใบ เช่น ใบชะพลู(ข้าพลู) ใบชะลาบ(สาระแห่น) ใบเตย ฯลฯ
 - ลูก ใช้กับพืชใช้ผลหรือหัว เช่น ลูกยอ ลูกท่อน(กระท่อน) ลูกขามป้อม (มะขามป้อม) ฯลฯ
 - หัว/โถ ใช้กับพืชใช้รากซึ่งเป็นหัว เช่น หัวสิงไค(ตะไคร้) หัวเทียม(กระเทียม) โห่ซ่า(ซ่า) โห่หมากชะตุ้ม(มันแกว) ฯลฯ
 - หน่อ ใช้กับพืชใช้หน่อ เช่น หน่ออีป้อ(กระทือ) ฯลฯ
 - เถา/เคื่อ/ย่าน ใช้กับพืชเถาเด่น เช่น เถาย่านาง(ย่านาง) เถายายเภา(ลิเภา) เคื่อย่านาง เคื่อผักกูด(ลิเภา) ย่านหลี่เภา(ลิเภา) ย่านผักบั้ง(ผักปลัง) ฯลฯ
 - สาย ใช้กับพืชใช้สาย(ก้านบัว) เช่น สายบัว(บัวสาย) ฯลฯ
 - ยอด ใช้กับพืชใช้ยอด เช่น ยอดมะเดียบ(เดียบ) ยอดดองนก(กระทกรก) ฯลฯ
 - หนาม ใช้กับพืชหนามเด่น เช่น หนามอีราบ(ไมยราบ) ฯลฯ
- 3) คำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช ใช้บ่งลักษณะการนำพืชไปใช้งาน ซึ่งแบ่งเป็นกลุ่มย่อยๆ ได้แก่
- ธัญพืช (grains) หรือพืชข้าวกล้าให้เมล็ดเป็นอาหารหลัก คือ ข้าว เช่น ข้าวป่าง (ข้าวฟ่าง) ข้าวอาน(ข้าวเจ้า) ข้าวเน็ง(ข้าวเหนียว) ฯลฯ
 - พืชกินได้ (eatable plants) ใช้ประกอบอาหาร คือ ผัก เช่น ผักกระถิน ผักกุ่มน้ำ ผักขี้เหล็ก ฯลฯ
 - พืชวัสดุ (materials) ใช้เป็นวัสดุก่อสร้าง คือ ไม้ เช่น ไม้เปื่อย(ตะแบก) ไม้สำসা (จ๊าะ) ฯลฯ
 - พืชยา (medicinal plants) ใช้รักษาโรค คือ ว่าน เช่น ว่านไพล ว่านชน (พลับพลึง) ฯลฯ
 - วัชพืช (useless plants) ใช้เป็นอาหารไม่ได้หรือแม้กระทั่งใช้ประโยชน์ไม่ได้ คือ หญ้า เช่น หญ้าหนัไก่ หญ้าบันฮ้าง หญ้าขี้ล่อ ฯลฯ

2.3. หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช

หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชเป็นหน่วยคำไม่อิสระ(bound morpheme) ปรากฏโดยลำพังโดย

ปราศจากแก่นชื่อไม่ได้ โดยทั่วไปแล้วหากหน่วยคำบ่งกลุ่มพืชปรากฏจะปรากฏในตำแหน่งต่อจากคำบ่งกลุ่มพืช เช่น

ผักอีวา(สันตะวา)	PCIT-PCIM-Core
หญ่าบะนิ้วหมู(หญ่าเจ้าชู้)	PCIT-PCIM-Core
หนามอีราบ(ไมยราบ)	PCIT-PCIM-Core

หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชพบ 3 กลุ่มได้แก่ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล(fruit class markers, FrCIM) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ (gender class markers, GdCIM) และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน (numeral class markers, NuCIM) ซึ่งพบปรากฏพร้อมกันเพียงสองกลุ่มแรกโดยไม่จำกัดตำแหน่ง เช่น

มะอีรุม(มะรุม)	FrCIM-GdCIM-Core
บักมะระ(มะระจีน)	GdCIM-FrCIM-Core

- 1) หน่วยคำบ่งกลุ่มผล ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นพืชที่มีผล ผัก เมล็ด หรือหัว(ราก) ซึ่งส่วนใหญ่กินได้ พบมากกว่าหนึ่งหน่วยคำ ดังนี้
 - หมาก- เช่น หมากขามป้อม(มะขามป้อม) หมากชมพู หมากนิ้ว(แห้ว) ฯลฯ
 - หมัก- เช่น หมักหมี่(ขนุน) หมักจับ(กระจับ) หมักจั่ว ฯลฯ
 - หม่า- เช่น หม่าหนูน (ขนุน) ฯลฯ
 - หมะ- เช่น หมะหนูน(ขนุน) หมะเขาควาย(กระจับ) หมะถั่ว(ถั่วฝักยาว) ฯลฯ
 - มะ- เช่น มะถั่วลายเสือ(ถั่วฝักยาว) มะบวบ(บวบ) มะหมั่น(ฝรั่ง) ฯลฯ

จากหลักฐานที่ปรากฏให้เห็นได้นั้น สามารถอธิบายได้ว่าหน่วยคำบ่งกลุ่มผลทั้งสามหน่วยคำมีที่มาจากหน่วยคำเดียวกันคือ หมาก ซึ่งเป็นคำศัพท์ (lexical item) หมายถึงพืชชนิดหนึ่ง (พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542, 2546) ดังปรากฏเป็นแก่นชื่อในภาษาชาติพันธุ์ไททุกกลุ่ม ต่อมาก็ได้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยผ่านกระบวนการกลายเป็นคำไวยากรณ์ (grammaticalization) เกิดการเปลี่ยนแปลงความหมายในลักษณะการเลือนความหมาย (semantic bleaching) ในลักษณะที่มีความหมายกว้างออก (generalization) หมายถึงผลของพืชทั่วไปและจะปรากฏกับ

แก่นชื่อพืชทุกครั้ง จึงมีสถานะเป็นคำไวยากรณ์ (grammatical word) และเมื่อปรากฏในบริบทที่ต้องตามด้วยชื่อพืชบ่อยครั้ง เช่น *หมากป่า*(มะพร้าว) เกิดการ “กร่อน” เสียงในลำดับที่เริ่มจากการลดความยาวของเสียงสระจาก *หมาก* /màak/ เป็น *หมัก*- /màk-/ ต่อมาเกิดการสูญเสียเสียงพยัญชนะท้าย จาก *หมัก*- /màk-/ เป็น *หมะ*- /mà-/ ซึ่งบางครั้งก็พบว่ายังคงใช้สระเสียงยาวอยู่คือ *หม่า*- /màa-/ เช่น *หม่าห* *นุ่น* (ขนุน) และต่อมาเกิดการเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์จากวรรณยุกต์ต่ำระดับเป็นกลางระดับ จาก *หมะ*- /mà-/ และ *หม่า*- /màa-/ เป็น *มะ*-/ma-/ ปัจจุบันพบรูปแบบทั้งหมด ใช้ในความหมายที่กว้างออกไปอีกหมายรวมถึงพืชกินผล พืชกินผัก พืชกินเมล็ดหรือ เมล็ด พืชกินหัว หรือแม้กระทั่งพืชอื่นๆ ที่ไม่มีผล ผัก เมล็ดหรือเมล็ด หรือหัว ที่ใช้เป็น ประโยชน์ได้ดังที่ปรากฏในบางถิ่น ดังตัวอย่างต่อไปนี้

- พืชกินผล เช่น *หมากป่า*(มะพร้าว) *หมักขามป้อม*(มะขามป้อม) *หม่าห**นุ่น*(ขนุน) *หมะ**กูด*(มะกูด) *หมะ**พัก*(พัก) ฯลฯ
- พืชกินผักหรือเมล็ด เช่น *หมาก**ค่อน**ก้อม* (มะขุม) *หมะ**ถั่ว**ผักยาว*(ถั่วผักยาว) *หมะ**ถั่ว**ปู้*(ถั่วพู) *หมะ**เหนียง*(หมามูย) ฯลฯ
- พืชกินเมล็ดหรือเมล็ด เช่น *หมาก**เผ็ด**แล*(พริกขี้หนู) *หมัก**ตะวัน*(ทานตะวัน) *หมะ**ปัด* (พริกไทย) ฯลฯ
- พืชกินหัว เช่น *หมาก**นิ่ว*(แห้ว) *หมาก**ชะ**ตุ้ม*(มันแกว) *หมะ**มัน**ตั้ง*(มันสำปะหลัง) *มะ**แก้ว*(มันแกว) ฯลฯ
- พืชกินเมล็ด เช่น *หมัก**ตะวัน*(ทานตะวัน) *หมะ**ถั่ว**เขียว*(ถั่วเขียว) *หมะ**แปบ*(ถั่วแปบ) ฯลฯ
- พืชอื่นๆ เช่น *หมัก**โอบ**เหบ*(สันตวา) *มะ**ปอบ*(กำมปู) *หมาก**ชม**พอ*(หางนกยูง) *หมะ**ตาล*(ตาล) *หมะ**หนาม*(ชะเลียด) ฯลฯ

ดังนั้นด้วยสาเหตุที่ *หมาก* มีการเปลี่ยนแปลงดังกล่าว จึงพบ *หมาก*/*หมัก* มีหลายหน้าทีในตำแหน่งต่างๆ ดังนี้

- ตำแหน่งแก่นชื่อพืช เช่น *เดิน**หมาก**หลาว* (หมาก) (GnCIT-Core-Mod) *บัก**หมาก* (หมามูย) (CITM-Core) ฯลฯ
- ตำแหน่งคำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช เช่น *หมัก**หญ้า**ขวก*(หญ้าเจ้าชู้) (PpCIT-Core) ฯลฯ

- ตำแหน่งหน่วยคำบ่งกลุ่มผล เช่น โห้หมากชะตุ๋่ม(มันแกว) (PpCIT-FrCIM-Core) หมากใหม่่ง(มะม่วง) ฯลฯ
- 2) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นเพศหญิงหรือเพศชาย เช่นเดียวกันกับที่ปรากฏกับชื่อคน ในภาษากลุ่มชาติพันธุ์ไทภาคเหนือพบปรากฏดังนี้
- เพศชาย ได้แก่ บัก-/บะ- เช่น บักชมพู บักถั่วแต่(ถั่วเหลือง) บักจิว(จิว) บะชมพู บะแปบ(ถั่วแปบ)¹ เพศหญิง ได้แก่ อี- นาง- และ ยาย- เช่น อีหนูน(หนูน) อีกั้งแกง(ทับทิม) อีนอย(บวบเหลี่ยม) นางลัก(แมงลัก) เกายายเภา(ลิเภา) ฯลฯ
- 3) หน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน ใช้บ่งว่าแก่นชื่อนั้นๆ เป็นพหูพจน์ (plural) พบดังนี้
- ก้า/กะ เช่น ก้าไฟ(ไฟล) หัวกะไฟ (ไฟล)
 - หมู่ เช่น หมู่ฮอย(มะระขึ้นก)

2.4. คำขยายชื่อพืช

คำขยายชื่อพืชเป็นคำที่ระบุชนิดย่อยของพืชหากมีชนิดย่อยแตกต่างออกไปอีกดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น หากปรากฏจะอยู่ในตำแหน่งขวาของแก่นชื่อ คำขยายพืชพบปรากฏในโครงสร้างทั้งที่เป็นคำและวลี ดังนี้

- คำ พบทั้งคำนามและคำกริยา เช่น หอมขาว(กระเทียม) กล้วยใต้(กล้วยน้ำว้า) ชิงแมงดา(กะทือ) ก้อมก้อมดำ(กะเพราะ) บัวลอย(จอก) หมะเผ็ดหลง(พริกชี้ฟ้า) หมักแดงจริง(แดงไทย) ฯลฯ
- วลี พบทั้งนามวลีและกริยาวลี เช่น ถั่วฝักอี(ถั่วฝักยาว) มะถั่วใส่เสื่อ(ถั่วฝักยาว) ดอกคำขี้วัว(ผกากรอง) สะลางก้านขาว(แมงลัก) หมะเผ็ดชี้ฟ้า(พริกชี้ฟ้า) ฯลฯ

คำขยายชื่อพืชพบปรากฏได้มากกว่าหนึ่งชุด เพื่อแจกแจงชนิดย่อยของพืชต่อไปอีก หากคำขยายแรกคำเดียวไม่สามารถแยกแยะชนิดพืชได้ ยกตัวอย่าง เช่น

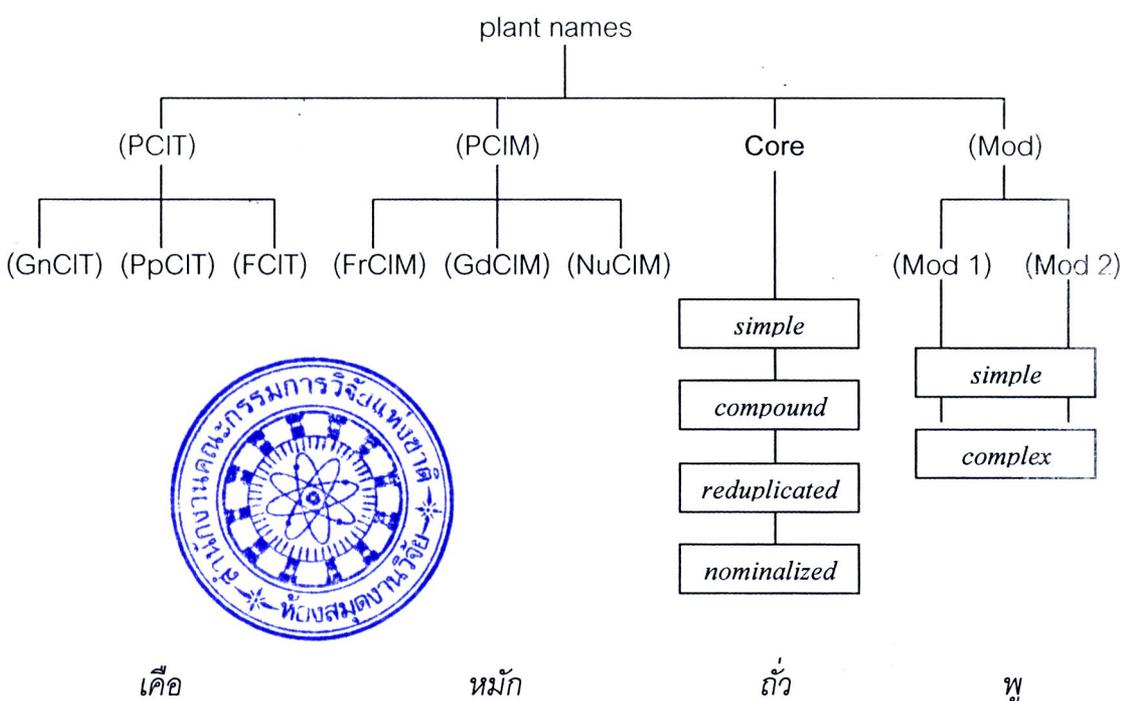
¹ ในภาษาถิ่นใต้ปรากฏหน่วยคำ บัง- แสดงเพศชายด้วยเช่นกัน เช่น บังกระ(ส้มชนิดหนึ่ง) บังกวอน(มันแกว) (Unchalee S. Wongwattana, in press)

มันแกวลาว มีคำขยายสองคำคือ แกว และ ลาว คำว่า แกว ขยาย มัน ว่าเป็น มันแกว(มันเทศ) ซึ่งเป็นมันชนิดหนึ่ง หากขยายด้วย ลาว ต่อเป็น มันแกวลาว จะหมายถึงมันแกวในภาษาไทยมาตรฐาน

มะเขือกอบลาย มีคำขยายสองคำคือ กอบ(กรอบ) และ ลาย คำว่า กอบ ขยาย มะเขือ ว่าเป็น มะเขือกอบ(มะเขือเปราะ) ซึ่งเป็นมะเขือชนิดหนึ่งที่มีลักษณะกรอบ หากขยายด้วย ลาย เป็น มะเขือกอบลาย จะหมายถึงมะเขือสวย ซึ่งมีลักษณะทั้งกรอบและลายสองลักษณะรวมอยู่ด้วยกัน

มะเขือเคือใหญ่ มีคำขยายสองคำคือ เคือ และ ใหญ่ คำว่า เคือ ขยาย มะเขือ ว่าเป็น มะเขือเคือ(มะเขือปู) ซึ่งมีลักษณะเป็นเคือมีผลเล็กสีส้มหรือแดง มะเขือเคือ หากขยายด้วย ใหญ่ เป็น มะเขือเคือใหญ่ จะหมายถึง มะเขือเทศ ซึ่งเป็นมะเขือที่มีผลใหญ่สีส้มหรือแดง ไม่ได้

ออกเป็นเคือเหมือน มะเขือเคือ ฉะนั้น เคือใหญ่ จึงไม่น่าตีความว่าเป็นคำขยายหนึ่งคำที่เป็นวลีดังที่ได้กล่าวมาแล้ว สามารถสรุปโครงสร้างภาษา ส่วนประกอบต่าง ตำแหน่งและหน้าที่ของส่วนประกอบของคำเรียกชื่อพืชที่สมบูรณ์หรือเต็มรูปแบบของกลุ่มชาติพันธุ์ไทในภาคเหนือในภาพรวมได้ดังนี้

แผนภูมิแสดงให้เห็นว่าคำเรียกชื่อพืชที่สมบูรณ์อาจประกอบด้วยส่วนประกอบถึง 4 ส่วนใหญ่ปรากฏพร้อมกันได้แก่ คำบ่งกลุ่มพืช (PCIT) หน่วยคำบ่งกลุ่มพืช (PCIM) แก่นชื่อ (Core) และคำขยายชื่อพืช แก่นชื่อเป็นส่วนที่จำเป็น ต้องปรากฏเสมอ พบเป็นได้ทั้งในลักษณะที่เป็นคำ

มูล (simple) คำประสม (compound) คำซ้อน (reduplicated) และคำนามสังเคราะห์ (nominalized) คำบ่งกลุ่มพืชอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มย่อย คือ คำบ่งกลุ่มพืชทั่วไป (GnCIT) คำบ่งกลุ่มส่วนประกอบพืช (PpCIT) และคำบ่งกลุ่มหน้าที่พืช (FCIT) ซึ่งอาจปรากฏครั้งเดียวพร้อมกันได้ทั้ง 3 กลุ่มตามลำดับ หน่วยคำบ่งกลุ่มพืชอาจปรากฏหรือไม่ก็ได้ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่มย่อย คือ หน่วยคำบ่งกลุ่มผล (FrCIM) หน่วยคำบ่งกลุ่มเพศสภาพ (GdCIM) และหน่วยคำบ่งกลุ่มจำนวน (NuCIM) ซึ่งไม่อาจปรากฏพร้อมกันได้ในครั้งเดียวกัน คำเรียกชื่อพืชอาจมีคำขยายปรากฏร่วมได้ถึง 2 ชุด คือ (Mod 1) และ (Mod 2) เพื่อแยกชนิดย่อยของพืชต่อไปอีก คำขยายเป็นได้ทั้งคำมูล (simple) และคำที่มีโครงสร้างซับซ้อนเช่นวลี (complex)

การปรากฏและลำดับของส่วนประกอบต่างๆ ของคำเรียกชื่อพืชพบปรากฏมากที่สุด 4 ส่วนโดยส่วนประกอบใหญ่ทุกส่วนสามารถปรากฏพร้อมกันได้ในคราวเดียวกันในลำดับที่แสดงโดยแผนภูมิข้างบน การกระจายของส่วนประกอบต่างๆ พบปรากฏอยู่ในทุกตำแหน่งหลายรูปแบบ ดังนี้

(GnCIT)	(PpCIT)	(FCIT)	(FrCIM)	(GdCIM)	Core	(Mod 1)	(Mod 2)
					ลมแล้ง		
					หอม	ขาว	
				บัก	หมี		
			หมะ		เชื้อ		
			มะ		เชื้อ	กอบ	ลาย
			หมาก	ปะ	ป่าว		
		ว่าน			ไพล		
		ผัก		อี	เหม็น		
		ผัก	หมะ		เค้า		
	หน่อ				กะทือ		
	หนาม			อี	ราบ		
	หัว		หมาก		ชะตุม		
	ใบ	หญ้า			เมืองวาย		
ต้น					กุ่ม		
แก้ว				ปะ	ป่าว		
ต้น		ไม้			เปื่อย		
ต้น	ดอก	ไม้			ไหว		